

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Szczecinie

LSZ-4101-005-02/2014
P/14/045

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	Nr P/14/045 – Pomoc w usamodzielnianiu pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej.
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Szczecinie
Kontroler	Jarosław Tarasewicz, starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr 90518 z dnia 2 kwietnia 2014 r. (dowód: akta kontroli str. 1 – 4)
Jednostka kontrolowana	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Stargardzie Szczecińskim, ul. Skarbowa 1, 73 – 110 Stargard Szczeciński ¹ .
Kierownik jednostki kontrolowanej	Irena Nawrocka, Dyrektor PCPR w Stargardzie Szczecińskim ² (dowód: akta kontroli str. 5)

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

Uzasadnienie
oceny ogólnej

PCPR zgodnie³ z przepisami ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej⁴ realizowało zadania związane z usamodzielnianiem pełnoletnich wychowanków rodzin zastępczych i placówek opiekuńczo – wychowawczych w latach 2012 - 2013. Kontrola NIK stwierdziła, że kontrolowana jednostka w badanym zakresie prawidłowo:

- realizowała zadania dotyczące usamodzielniania wychowanków objętych pieczą zastępczą, w tym dokonywała wyboru formy pomocy, udzielała pomocy w opracowywaniu i realizacji indywidualnych programów usamodzielniania,
- opracowała i realizowała program rozwoju pieczy zastępczej, upowszechniała informacje o możliwościach korzystania ze świadczeń w ramach pieczy zastępczej w celu objęcia świadczeniami wszystkich spełniających warunki i zagrożonych wykluczeniem społecznym.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Realizacja zadań w zakresie usamodzielniania wychowanków, w tym wybór form pomocy.

Opis stanu
faktycznego

1.1. PCPR była jednostką organizacyjną Powiatu Stargardzkiego i w okresie objętym kontrolą realizowało zadania w zakresie pomocy społecznej, wspierania

¹ Zwane dalej PCPR"

² Zwana dalej „Dyrektor PCPR"

³ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny ogólnej według proponowanej skali byłoby nadmiernie utrudnione, albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową, bądź uzupełnia ocenę ogólną o dodatkowe objaśnienie

⁴ Dz. U. z 2013 r. Nr 149, poz. 887, ze zm., zwanej dalej „ustawą o pieczy"

rodziny i systemu pieczy zastępczej oraz rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych.

Starosta Stargardzki zarządzeniem Nr 134/11 z dnia 28 września 2011 r. wyznaczył PCPR na organizatora rodzinnej pieczy zastępczej, Zarząd Powiatu uchwałą Nr 1372/12 z dnia 8 czerwca 2012 r. uchwalił regulamin organizacyjny PCPR, w którym wyodrębnił Zespół ds. Pieczy Zastępczej. Stosownie do art. 112 ust. 12 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej⁵ (zwanej dalej „ustawą o pomocy społecznej”) PCPR składał Radzie Powiatu Stargardzkiego coroczne sprawozdania z działalności i wykaz potrzeb finansowych na realizację zadań.

Na koniec 2012 roku 7 dzieci przebywało w rodzinnym domu dziecka i 241 dzieci (w tym zgodnie z art. 37 ust. 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej⁶ po uzyskaniu pełnoletniości) w 170 rodzinach zastępczych, z tego 161 w 122 rodzinach zastępczych spokrewnionych, 53 w 42 rodzinach zastępczych niezawodowych i 27 w 6 rodzinach zastępczych zawodowych.

Na koniec 2013 roku 7 dzieci przebywało w rodzinnym domu dziecka i 250 dzieci w 169 rodzinach zastępczych, z tego 161 w 118 rodzinach zastępczych spokrewnionych, 63 w 45 rodzinach zastępczych niezawodowych i 23 w 6 rodzinach zastępczych zawodowych.

(dowód: akta kontroli str. 12-13,36)

Ponadto na dzień 31 grudnia 2012 r. i 2013 r. w 6 placówka opiekuńczo – wychowawczych (zwanymi dalej „placówkami”) na terenie powiatu przebywało odpowiednio 93 i 92 dzieci

(dowód: akta kontroli str. 16 i 37)

1.1.1. W kontrolowanym okresie działaniami określonymi w art. 140 *ustawy o pieczy* objętych było 40 usamodzielnianych wychowanków, w tym 34 wychowanków skorzystało z pomocy na usamodzielnienie:

- 15 osób, których proces usamodzielniania rozpoczął się w 2012 r. (8 z placówek i 7 z rodzin zastępczych), z których 8 osób otrzymało świadczenie w formie pomocy na kontynuowanie nauki i na zagospodarowanie i 7 osób świadczenia w formie pomocy na kontynuowanie nauki,
- 19 osób, których proces usamodzielniania rozpoczął się w 2013 r. (6 osób z placówek i 13 osób z rodzin zastępczych), z których świadczenie na kontynuowanie nauki i pomoc na zagospodarowanie otrzymało 8 osób, pomoc na kontynuowanie nauki 10 osób i na zagospodarowanie 1,
- 6 wychowanków nie skorzystało z pomocy na usamodzielnienie ponieważ:
 - 4 ukończyło naukę w szkołach i pozostało w rodzinach zastępczych, które otrzymywały świadczenie (art. 37 ust. 2 *ustawy o pieczy*),
 - 1 opuścił rodzinę zastępczą, zmienił szkołę i wystąpił o pomoc na kontynuowanie nauki, nie otrzymał jej ze względu na wyrok skazujący,
 - 1 przebywając w rodzinie zastępczej dobrowolnie zrezygnował ze szkoły.

Natomiast 6 wychowanków, którzy w kontrolowanym okresie osiągnęli pełnoletniość nie zostało objętych procesem usamodzielniania, ponieważ poinformowani o możliwości ubiegania się o pomoce w ramach procesu usamodzielniania nie złożyli wniosku.

(dowód: akta kontroli str. 42-44)

1.1.2. W PCPR zbieraniem informacji o wychowankach rodzin zastępczych i placówek, w tym o zamiarze opuszczenia placówki lub rodziny przez wychowanków zajmowali się koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej w PCPR oraz pracownik socjalny Centrum Obsługi Placówek Opiekuńczo – Wychowawczych

⁵ Dz. U. z 2013 r., poz. 182 j.t. ze zm.

⁶ Dz. U. z 2013 r., poz. 135 ze zm., zwanej dalej „ustawą o pieczy”.

w Stargardzie (dalej „COPOW”), którzy na bieżąco informowali o potrzebach odnośnie liczby wychowanków przewidzianych do usamodzielnienia w powiecie stargardzkim. Informacje gromadzone były w teczkach osobowych wychowanków. Zgodnie z art. 145 ust. 1 pkt 2 i 4 *ustawy o pieczy* u wszystkich 34 usamodzielnianych wychowanków wskazanie opiekuna odbyło się na dwa miesiące przed uzyskaniem pełnoletności, natomiast indywidualne programy usamodzielniania (dalej „IPU”) opracowywane były na miesiąc przed uzyskaniem pełnoletności. Pracownik socjalny każdorazowo pisemnie informował placówki oraz rodziny zastępcze o konieczności zgłoszenia się z wychowankiem w celu wytypowania opiekuna oraz sporządzenia IPU. W celu zdiagnozowania potrzeb i umiejętności wychowanków pracownik socjalny zwracał się z pismem do pracowników placówek z prośbą o udział w tworzeniu IPU oraz wyrażenie zgody na pełnienie funkcji opiekuna. Rozpoznanie potrzeb w zakresie liczby wychowanków przewidzianych do usamodzielnienia odbywało się we współpracy z placówkami i rodzinami zastępczymi.

(dowód: akta kontroli str. 41 – 42)

1.1.3. Z analizy sprawozdań z działalności PCPR za lata 2012 i 2013 wynikało, że w kontrolowanym okresie 30 z 44 wychowanków rodzinnej pieczy zastępczej po osiągnięciu pełnoletności deklarowało chęć pozostania w rodzinach zastępczych do czasu kontynuowania nauki, nie dłużej jednak niż do ukończenia 25 roku życia. Dział świadczeń PCPR planując budżet na rok następny zakładał, że wychowankowie po osiągnięciu pełnoletności pozostaną w rodzinach zastępczych.

Liczba wychowanków rodzinnej pieczy zastępczej, które w danym roku osiągnęły pełnoletność wynosiła 24 osoby w 2012 r. i 20 osób w 2013 r., z tego faktyczna liczba wychowanków rodzin zastępczych, które w danym roku opuściły pieczę zastępczą i skorzystały z pomocy dla osób usamodzielnianych zgodnie z art. 140 ust. 1 lit. a, b, c *ustawy o pieczy* (pomoc na kontynuowanie nauki, zagospodarowanie, usamodzielnienie) wyniosła 3 osoby w 2012 r. i 8 w 2013 r.

Liczba wychowanków rodzinnej pieczy zastępczej, które w kontrolowanym okresie osiągnęły pełnoletność, opuściły pieczę zastępczą, ale nie otrzymały pomocy na usamodzielnianie (art. 141 ust.1 pkt 3 *ustawy o pieczy* – nie przebywały przez okres co najmniej 3 lat w rodzinie zastępczej spokrewnionej) wyniosła 3 osoby w 2012 r., a w 2013 roku nie było takiego przypadku.

Liczba wychowanków, którzy po osiągnięciu pełnoletności pozostali w rodzinie zastępczej, stosownie do przepisu art. 37 ust. 2 *ustawy o pieczy* wyniosła 18 osób w 2012 r. i 12 osób w 2013 r.

(dowód: akta kontroli str.44, 45)

W 2012 roku w ramach instytucjonalnej pieczy zastępczej PCPR planował i objął procesem usamodzielnienia 8 wychowanków rocznika 1994 z placówek. W 2013 roku planował objąć procesem usamodzielnienia 9 wychowanków rocznika 1995 z placówek, a objął 6.

(dowód: akta kontroli str.45)

1.2. Kontrola dokumentacji 14 wychowanków, którzy w badanym okresie po osiągnięciu pełnoletności nie przystąpili do procesu usamodzielnienia i nie otrzymali pomocy na usamodzielnienie w trybie art. 140 ust. 1 *ustawy o pieczy* (nie otrzymali pomocy pieniężnej na kontynuowanie nauki, zagospodarowanie, usamodzielnienie), wykazała:

- a) 3 wychowanków instytucjonalnej pieczy zastępczej rocznika 1995 z placówek, gdyż 1 zmarł, 1 został osadzony w areszcie, 1 pozostał w placówce do czasu ukończenia szkoły,

(dowód: akta kontroli str. 46)

- b) 11 wychowanków rodzinnej pieczy zastępczej, którzy opuścili pieczę zastępczą nie skorzystało z pomocy na usamodzielnienie i nie złożyło wniosku, w tym:

- 5 z rodzin spokrewnionych nie spełniło warunku określonego w art. 141 ust.1 pkt 3 ustawy o pieczy - nie przebywało w rodzinie przez co najmniej 3 lata;
- 6 (2 z rodzin zastępczych niezawodowych i 4 z rodzin zastępczych spokrewnionych) nie złożyło wniosku o pomoc na zagospodarowanie i usamodzielnienie, mimo że zostali poinformowani o uprawnieniach przysługujących im z ustawy o pieczy.

(dowód: akta kontroli str.46 – 48)

Dyrektor PCPR w sprawie form, zróżnicowania, barier, problemów i pomocy w usamodzielnianiu osób objętych pieczą i monitoringu ich losów wskazała m.in. :

- 1) *W naszej opinii najskuteczniejszymi formami pomocy są pomoce pieniężne.(...) pomoc na kontynuowanie nauki przynosi pozytywne i trwałe efekty. (...) skutkuje większymi możliwościami podjęcia pracy zarobkowej. (...) mogłaby być wypłacana w wyższej kwocie, w szczególności wychowankom, którzy kontynuują naukę w systemie stacjonarnym i nie posiadają innego źródła dochodu.(...) pomoc na zagospodarowanie i usamodzielnienie (...) przyznawana w oparciu o przepisy ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej jest zbyt niska.*
- 2) *Z chwilą rozpoczęcia procesu usamodzielnienia nie występują problemy związane z usamodzielnieniem.(...) Pojawiające się w późniejszym czasie bariery związane z usamodzielnieniem to przede wszystkim lekceważenie obowiązku szkolnego, przerywanie nauki, nie podejmowanie zatrudnienia oraz brak chęci rejestracji w urzędzie pracy. (...) Bariera w usamodzielnieniu wychowanków opuszczających ośrodki typu MOW/MOS/ZP pojawia się już od samego początku. (...) wychowankowie, którzy opuścili ośrodki rzadko zgłaszają się do tut. Centrum nawet, gdy są pisemnie informowani o przysługujących pomocach.*
- 3) *W przeciągu czterech ostatnich lat zaledwie trzech usamodzielnianych wychowanków kontynuowało naukę na studiach wyższych (...) Spośród wychowanków pieczy zastępczej, usamodzielniających się w latach 2012-2013 dwie osoby z instytucjonalnej pieczy zastępczej i jedna osoba z rodzinnej pieczy zastępczej zostały skazane prawomocnymi wyrokami sądu (...),*
- 4) *(...) wpływ na przygotowanie wychowanka do procesu usamodzielnienia, to przede wszystkim środowisko z jakiego wywodzi się dany wychowanek, a także brak wzorców do adaptacji w nowym środowisku. (...) Przygotowanie wychowanków z instytucjonalnej pieczy zastępczej do procesu usamodzielnienia ma szczególny charakter. Odbywa się w warunkach życia zespołowego i musi być organizowane. W rodzinnej pieczy zastępczej proces usamodzielnienia przebiega w sposób bardziej naturalny.(...)*
- 5) *Obowiązujące uregulowania prawne dot. usamodzielnianych wychowanków instytucjonalnej i rodzinnej pieczy zastępczej winny zostać zrównane, gdyż prowadzą do nierównego traktowania osób usamodzielnianych.(...) wychowankowie nie czuli by się pokrzywdzeni. Wychowankowie rodzin zastępczych spokrewnionych, którzy przystąpili do usamodzielnienia po 1 stycznia 2012 r. otrzymują mniejszą pomoc (...).*

(dowód: akta kontroli str. 58 – 64)

1.3. Na podstawie analizy przedłożonych dokumentów, akt osobowych wychowanków usamodzielnianych z lat 2012 – 2013 oraz danych na stronie internetowej PCPR ustalono, że:

- pracownik socjalny sporządzał kwestionariusz, w którym opisywał wszystkie formy pomocy wynikające z procesu usamodzielnienia, a wychowanek potwierdzał swoim podpisem fakt poinformowania go o przysługujących mu świadczeniach, każdy z wychowanków posiadał kserokopię IPU i otrzymywał pisemną informację o przysługujących pomocach na usamodzielnienie.

- informacje dotyczące szczegółowej procedury ubiegania się o pomoc na usamodzielnianie i realizowanych programach dostępne były na stronie internetowej PCPR – www.pcpr.stargard.pl, na której określono dokumenty jakie należy złożyć wraz wnioskiem, a także wskazana została osoba mogąca udzielić bardziej szczegółowych informacji.

(dowód: akta kontroli str.48)

1.4. Środki na realizację zadań dotyczących realizacji ustawy o pieczy, w tym na finansowanie świadczeń związanych z usamodzielnianiem, w okresie objętym kontrolą przedstawiono w poniższej tabeli:

Wyszczególnienie	2012		2013		% wykonania	
	Plan	Wykonanie	Plan	Wykonanie	2:1	4:3
	1	2	3	4	5	6
Środki na realizację zadań związanych z realizacją ustawy o pieczy zastępczej. (w zł)	3 512 000	3 346 688	4 238 717	4 205 380	95	99
w tym: na świadczenia związane z usamodzielnianiem, z tego na:	636 668	612 822	507 780	496 864	96	98
- kontynuowanie nauki	457 440	460 032	425 780	412 237	101	97
- usamodzielnianie	128 363	92 232	57 900	60 951	72	105
- zagospodarowanie	50 865	60 558	24 100	23 676	119	98
- pomoc w uzyskaniu warunków mieszkaniowych	0	0	0	0	0	0
- pomoc w uzyskaniu zatrudnienia	0	0	0	0	0	0

(dowód: akta kontroli str.48 – 49, 65 – 138)

W kontrolowanym okresie PCPR zgłaszało potrzeby finansowe do projektu budżetu na rok 2012 i 2013 (we wrześniu roku poprzedniego) odpowiednio w kwotach 962.080 zł i 834.790 zł i nie składał wniosków o wprowadzenie zmian w budżecie na wydatki związane z usamodzielnianiem, gdyż środki ujęte w planie w pełni pokrywały zapotrzebowanie.

(dowód: akta kontroli str.65)

1.4.1. W okresie objętym kontrolą PCPR, na podstawie art. 197 ust. 3 ustawy o pieczy otrzymało z budżetu państwa 1 dotację na realizację zadania realizowanego w ramach umowy Nr 222/S1/2012 zawartej w dniu 08.11.2012 r. pomiędzy Wojewodą Zachodniopomorskim, a Powiatem Stargardzkim. Środki dotacji przeznaczone były na pomoc na kontynuowanie nauki w kwocie 3 953 zł dla osób, o których mowa w art. 240 ust. 3 ustawy o pieczy⁷.

W oparciu o ww. przepis w 2012 r. 3 usamodzielnianych wychowanków z rodzin zastępczych złożyło do PCPR wnioski o przyznanie im pomocy na kontynuowanie nauki, pomimo przekraczania przez nich kryterium dochodowego. Decyzją administracyjną osobom tym została przyznana ww. pomoc. Całkowity koszt świadczeń wypłaconych tej grupie wyniósł w 2012 r. 7 906 zł, z czego 50% zostało pokryte w ramach otrzymanej dotacji celowej. Otrzymana dotacja w części pokryła nakłady finansowe poniesione przez Powiat Stargardzki w związku

⁷ Art. 240 ust.3 ustawy o pieczy Osoby, którym na podstawie dotychczasowych przepisów odmówiono prawa do pomocy na kontynuowanie nauki z powodu nieprzebywania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej albo niespełnienia kryterium dochodowego, nabywają prawo do tej pomocy, jeżeli spełniają warunki określone w niniejszej ustawie”.

z koniecznością przyznania ww. pomocy na kontynuowanie nauki i została wykorzystana w 100%.

(dowód: akta kontroli str. 49,89 – 95,243 – 245)

1.4.2. PCPR w kontrolowanym okresie udzielało usamodzielnianym wychowankom pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych.

Na podstawie akt osobowych usamodzielnianych wychowanków ustalono, że podczas tworzenia IPU pracownik socjalny wspólnie z opiekunem usamodzielnienia oraz wychowankiem analizował zabezpieczenie jego potrzeb mieszkaniowych. W przypadku usamodzielnianych z placówek pracownik socjalny informował wychowanków o możliwości przystąpienia do programu „Na Start” realizowanego przez Stargardzkie Towarzystwo Budownictwo Społeczne spółka z o.o. w Stargardzie (dalej „STBS”) i otrzymania mieszkania z tzw. inkubatora. Funkcjonowanie programu „Na Start” opisano w punkcie 1.9 niniejszego wystąpienia.

(dowód: akta kontroli str. 50)

Spośród 40 usamodzielnianych w latach 2012-2013 wychowanków (wg stanu na 31.05.2014 r.) sytuacja mieszkaniowa usamodzielnianych wychowanków z rodzin zastępczych i placówek opiekuńczo-wychowawczych przedstawiała się:

- a) z 15 usamodzielnianych wychowanków instytucjonalnej pieczy zastępczej:
 - 2 otrzymało mieszkanie socjalne na terenie powiatu,
 - 1 otrzymał mieszkanie chronione na terenie innego powiatu,
 - 4 przystąpiło do programu „ Na Start” i otrzymało mieszkanie z tzw. inkubatora,
 - 5 zrezygnowało z programu „ Na Start” i powróciło do domu rodzinnego,
 - 1 zrezygnował z programu „ Na Start” i zamieszkał na terenie Szczecina,
 - 2 przebywają na terenie innego powiatu, z tego jedna od 2014 r. ubiega się o mieszkanie socjalne w Szczecinie, natomiast druga osoba przebywa w internacie szkolnym w Pile i nie ubiegała się o mieszkanie.
- b) z 25 usamodzielnianych wychowanków rodzinnej pieczy zastępczej:
 - 2 posiadało własne mieszkanie,
 - 18 zamieszkuje z rodziną zastępczą, z czego 4 od 2014 r. ubiega się o mieszkanie socjalne,
 - 2 powróciło do domu rodzinnego,
 - 2 założyło własne rodziny i ma zapewnione warunki mieszkaniowe,
 - 1 opuścił rodzinę zastępczą, podjął pracę, wynajmował kawalerkę na terenie Stargardu Szczecińskiego, a w roku 2014 wyjechał za granicę.

(dowód: akta kontroli str. 51 – 54, 246 – 247)

1.5. W PCPR według stanu dzień 31 grudnia 2013 r. zatrudnionych było 23 pracowników, w tym 4 pracowników zatrudnionych na podstawie umowy cywilnoprawnej – umowa zlecenie.

Zadania z zakresu pieczy zastępczej realizował Zespół organizatora pieczy zastępczej, w którym na koniec 2012 r. na pełnych etatach zatrudniony był kierownik i 2 koordynatorów rodzinnych pieczy zastępczej, a na koniec 2013 r. kierownik i 4 koordynatorów.

Usamodzielnieniem wychowanków pieczy zastępczej zgodnie z obowiązującym regulaminem przyjętym uchwałą Zarządu Powiatu :

- 1) Nr 1721/09 z dnia 2 kwietnia 2009 r. w Dziale Pomocy Społecznej i Spraw Osób Niepełnosprawnych utworzono stanowisko ds. usamodzielnień, na którym zatrudniony był 1 pracownik socjalny (obowiązywało do czerwca 2012 r.).
- 2) Nr 1372/12 z dnia 8 czerwca 2012 r., Nr 1437/12 z dnia 19 lipca 2012 r. i Nr 2059/13 z dnia 9 maja 2013 r. w Zespole Pomocy Społecznej utworzono 2 stanowiska ds. pomocy społecznej zgodnie, z którym na 1 stanowisku ds.

pomocy społecznej zatrudniony był 1 pracownik socjalny, któremu w zakresie obowiązków zapisano pomoc usamodzielnianym wychowankom rodzin zastępczych oraz placówek, a na drugim nie zatrudniono pracownika.

(dowód: akta kontroli str. 53 – 54)

1.6. Rada Powiatu w związku z art. 180 pkt 1 *ustawy o pieczy* podjęła w dniu 27 czerwca 2012 r. uchwałę Nr XX/288/12 w sprawie Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Stargardzkim na lata 2012 – 2014⁸.

W *Programie* określono diagnozę społeczną w powiecie stargardzkim, charakterystykę rodzinnej i instytucjonalnej formy opieki nad dzieckiem w powiecie, wynikające z tego wnioski oraz wskazano na konieczność podjęcia działań rozwijających i wspierających rodzinną pieczę zastępczą oraz podnoszących poziom świadczonych usług przez instytucjonalną pieczę zastępczą funkcjonującą na terenie powiatu.

Celem głównym Programu było budowanie skutecznego i spójnego systemu rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej. Dążenie do celu głównego wyznaczone zostało przez realizację celów szczegółowych, wskazanie kierunków działań w celu ich realizacji oraz oczekiwane rezultaty. :

Cel nr 1 – zorganizowanie kompleksowego systemu pieczy zastępczej. W 2012 r. na terenie powiatu pieczę zastępczą sprawowało 170 rodzin z 241 dziećmi.

Cel nr 2 – zorganizowanie systemu kwalifikowania kandydatów do prowadzenia rodzinnych form pieczy zastępczej. Na stronie internetowej PCPR dostępna była stała informacja dotycząca rodzicielstwa zastępczego, warunków do spełnienia przy ubieganiu się o ustanowienie rodziny zastępczą, informacje dotyczące procesu kwalifikacyjnego kandydatów na rodziny zastępcze, rodzajów rodzin zastępczych oraz świadczeń na rzecz rodzin zastępczych i dzieci w nich umieszczonych.

Cel nr 3 – dostosowanie standardów opieki i wychowania w instytucjonalnych formach pieczy zastępczej. Rada Powiatu uchwałą Nr XX/290/12 z dnia 27 czerwca 2012 r. utworzyła jednostkę organizacyjną: COPOW, którego zadaniem było zapewnienie obsługi ekonomiczno-administracyjną i organizacyjnej placówek w powiecie.

Cel nr 4 – pomoc w usamodzielnieniu osobom opuszczającym rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka oraz placówki opiekuńczo – wychowawcze i regionalne placówki opiekuńczo – wychowawcze przez wspieranie procesu usamodzielnienia.

Program wyznaczył na koordynatora realizacji PCPR przy współpracy rodzin, placówek, organizacji zaangażowanych do realizacji bądź wspierania procesu usamodzielniania wychowanków instytucjonalnej i rodzinnej pieczy zastępczej

Źródłem finansowania Programu miały być środki finansowe z budżetów samorządu powiatowego i gminnych, z dotacji celowych z budżetu państwa, z odpłatności rodziców biologicznych i pozyskanych w ramach PO KL ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego.

Program określał monitoring i ewaluację. Monitoringiem miały być działania polegające na zbieraniu przez PCPR danych dotyczących zrealizowanych zadań od podmiotów zaangażowanych w jego realizację, a przedmiotem ewaluacji miała być ocena skuteczności działań w oparciu o analizę założonych wskaźników.

Program uwzględniał jednoznacznie zidentyfikowane i wskazane zagadnienia związane z usamodzielnieniem wychowanków pieczy zastępczej oraz sposób realizacji programu. Nie określał natomiast jednoznacznie wskaźników jego realizacji.

Dyrektor PCPR wyjaśnił, że: cyt.(...) *Odpowiadając na pytanie dotyczące braku określenia w Programie wskaźników realizacji założonych celów wyjaśniam (...)*

⁸ Zwanego dalej „Programem”

w Programie ustalono limit rodzin zastępczych zawodowych na lata 2012 – 2014 (...) nie ustalano jednoznacznego określenia wskaźników służących jego ewaluacji. Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej nie narzuca samorządowi powiatowemu określonych form ewaluacji Programu. Dokument ma charakter otwarty. Dyrektor PCPR przedkłada Radzie Powiatu w Stargardzie Szczecińskim coroczne sprawozdania z działalności PCPR, w tym z zakresu pieczy zastępczej, w którym zawarte są informacje i dane statystyczne ilustrujące rodzinną pieczę zastępczą.”

(dowód: akta kontroli str.54 – 57,96 – 118,247)

Na realizację Programu wydatkowano: w 2012 r. – 3 293 877 zł, tj. 96 % planu (3 426 067 zł), w 2013 r. – 4 061 103 zł. tj. 99% planu (4 090 670 zł) w paragrafach klasyfikacji budżetowej w dziale 852 – pomoc społeczna rozdziałach 85201 i 85204 i §§3110,3119,4110,4120,4170,4330,4300. Jedynym źródłem finansowania Programu był budżet Powiatu.

(dowód: akta kontroli str.66,247)

1.7. W dokumentacji PCPR, w tym aktach osobowych wychowanków pieczy zastępczej znajdowała się korespondencja z podmiotami wymienionymi w Programie zobowiązanymi do współpracy i osiągnięcia celów w nim założonych.

Co roku Dyrektor PCPR przedstawiał Zarządowi Powiatu zestawienie potrzeb w zakresie systemu pieczy zastępczej (zgodnie z art. 182 ust. 5 ustawy o pieczy), obejmujące zadania powiatu i organizatora rodzinnej pieczy zastępczej z tego zakresu ujęte w projektach planów finansowych PCPR do budżetu na poszczególne lata kontrolowanego okresu.

Przedstawiane Zarządowi Powiatu przez PCPR zestawienia potrzeb finansowych stanowiły podstawę do ustalenia w budżecie środków na realizację zadań w zakresie pomocy m.in. dla usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej, natomiast nie stanowiły podstawy do opracowania i wdrożenia w życie lokalnych programów określonych w art. 182 ust. 6 ustawy o pieczy, bowiem takich programów w kontrolowanym okresie nie opracowano.

Dyrektor PCPR w przedmiocie zgłaszania potrzeb finansowych do planu w zakresie pomocy dla osób usamodzielnianych wyjaśnił, że: (...) Kwoty zgłaszane i ujęte w projektach projektów budżetu (we wrześniu roku poprzedniego) są to kwoty z reguły zawyżone wyliczone w oparciu o nabywanie prawa przez wychowanka do świadczenia (...) wychowanek może ale nie musi skorzystać z danego mu prawa w danym roku. Dlatego też kwoty wydatków w ciągu roku ulegają znacznym zmniejszeniom (...) W trakcie roku, na podstawie analizy miesięcznych, bieżących wydatków i w miarę wzrostu zaangażowania wydatków plan budżetu jest dostosowywany do prognozy wydatków.(...) wnioski PCPR o wprowadzenie zmian w budżecie na wydatki związane z usamodzielnianiem w 2012 i 2013 r. w pełni pokrywały aktualne zapotrzebowanie.(...)

Wykonanie wydatków w stosunku do zgłaszanych potrzeb wielkości ujętych w pierwotnej uchwale przedstawiało się następująco :

	2012	2013	2014
Projekt budżetu	962 080	834 790	741 984
Uchwała pierwotna	741 068	535 780	616 662
Budżet na koniec roku	636 668	507 780	516 662
Wykonanie	612 822	496 864	173 466

(dowód: akta kontroli str. 65 – 66)

W latach 2012-2013 Program podlegał dwukrotnie kontroli realizacji jego głównych celów przez Radę Powiatu, która uchwałą nr XXIX/384/13 z dnia 24 kwietnia 2013 r. i nr XXXIX/495/14 z dnia 30 kwietnia 2014 r. przyjęła sprawozdania z działalności PCPR za rok 2012 i 2013 z opisem sposobu realizacji poszczególnych celów.

(dowód: akta kontroli str.56 – 57)

W kontrolowanym okresie w PCPR nie sporządzano programów wspierania rodziny w trybie art. 182 ust. 6 ustawy o pieczy, a przyczyną tego według wyjaśnień dyrektora PCPR było: „ (...) Zgodnie z zapisami ww. ustawy do zadań własnych gminy należy opracowanie i realizacja 3-letnich gminnych programów wspierania rodziny (...) Zgodnie z art. 180 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (...) Rada Powiatu Nr XX/288/12 z dnia 27 czerwca 2012 r. W dokumencie tym – oprócz limitu rodzin zastępczych zawodowych – zawarto szereg informacji z zakresu pieczy zastępczej. (...) Zgodnie z pkt 1 ww. artykułu do zadań własnych powiatu należy opracowanie i realizacja 3-letnich powiatowych programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej. Natomiast realizacja programów wynikających z art. 182 pkt 6 cyt. ustawy nie należy do zadań własnych powiatu. W pkt 5 art. 182 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej kierownik PCPR przedstawia zestawienie z zakresu pieczy zastępczej, a nie potrzeb w zakresie wspierania rodziny (...).

(dowód: akta kontroli str. 247 – 248)

1.8. W okresie objętym kontrolą Wojewoda Zachodniopomorski nie przeprowadzał kontroli w PCPR w zakresie zagadnień objętych niniejszą kontrolą NIK (na podstawie art. 122 ustawy o pieczy). Ostatnia kontrola kompleksowa przeprowadzona przez inspektorów Wydziału Polityki Społecznej Zachodniopomorskiego Urzędu Wojewódzkiego w Szczecinie przeprowadzona została we wrześniu 2010 r. i obejmowała realizację zadań własnych powiatu i zleconych z zakresu administracji rządowej, zapisanych w art. 19, 20 i 112 ustawy o pomocy społecznej, w tym m.in. organizowanie opieki w rodzinach zastępczych, udzielanie pomocy niespokrewnionym z dzieckiem rodzinom zastępczym, przyznawanie pomocy pieniężnej na usamodzielnienie oraz na kontynuowanie nauki osobom opuszczającym całodobowe placówki typu rodzinnego i socjalizacyjnego, domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej, sprawowanie nadzoru nad działalnością rodzinnej opieki zastępczej.

W wystąpieniu pokontrolnym z dnia 30 listopada 2010 r. oceniono, że: „PCPR większość zagadnień objętych kontrolą realizuje prawidłowo. Zakresy w których występowały nieprawidłowości obejmowały: zapewnienie opieki i wychowania dzieciom całkowicie lub częściowo pozbawionych opieki rodziców; szkolenie, doskonalenie zawodowe i doradztwo metodyczne kadr pomocy społecznej oraz sprawowanie nadzoru nad działalnością placówek opiekuńczo-wychowawczych (...)” i sformułowano zalecenia pokontrolne.

(dowód: akta kontroli str. 119 – 128, 253 – 254)

Przewodniczący Rady Powiatu w informacji złożonej w trybie art. 29 ust.1 pkt 2 lit. f ustawy z dnia 23 grudnia 2004 r. o NIK⁹ stwierdził, że:“(...) w sprawie zagadnień związanych z usamodzielnianiem wychowanków pieczy zastępczej Rada Powiatu Stargardzkiego podjęła uchwałę: 1) Nr XX/288/12 z dnia 27 czerwca 2012 r. w sprawie przyjęcia Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Stargardzkim na lata 2012 – 2014, w której zawarto misję i cele programu(...). 2) Nr XXIX/384/13 z dnia 24 kwietnia 2013 r. w sprawie przyjęcia sprawozdania z działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Stargardzie Szczecińskim za 2012 r.(...) Ponadto informuje, że w latach 2012 – 2014 na posiedzeniach Rady Powiatu oraz Komisjach Rady Powiatu radni nie poruszali zagadnień związanych z usamodzielnianiem wychowanków pieczy zastępczej.”

(dowód: akta kontroli str.129 – 133)

1.9. PCPR realizując zadania w zakresie usamodzielniania wychowanków pieczy zastępczej wprowadziło rozwiązanie, które można uznać za dobrą praktykę.

⁹ Dz. U. z 2012 r. poz.82 ze zm.

Polegała ona na pomocy pełnoletnim wychowankom w zakresie uzyskania mieszkania w ramach programu „Na Start” realizowanego we współpracy z STBS.

Program „Na Start” przeznaczony był dla pełnoletnich wychowanków placówek opiekuńczo – wychowawczych z powiatu stargardzkiego, nie mających perspektyw na własne mieszkanie lub powrót do rodziny biologicznej. W programie „Na Start” w przypadku wychowanków opuszczających placówki zakładano dwa etapy dochodzenia do własnego docelowego mieszkania: pierwszy etap dotyczył umieszczenia wychowanka w mieszkaniu tymczasowym tzw. inkubatorze. Lokal w mieszkaniu wspomaganym przysługiwał osobie na czas określony tj. do momentu otrzymania własnego mieszkania docelowego. W drugim etapie wychowanek otrzymywał mieszkanie docelowe, pod warunkiem nieposiadania zadłużenia z tytułu najmu mieszkania wspomaganego (z tzw. inkubatora) oraz podjęcie zatrudnienia.

Na podstawie zawartych w dniu 4 lipca 2006 r. i w dniu 13 marca 2008 r. porozumień z STBS, Powiat Stargardzki wpłacił kaucję za 3 mieszkania wspomagane i zobowiązał się do uregulowania kaucji mieszkaniowych zabezpieczających pokrycie należności z tytułu uszkodzeń i zniszczenia lokali i jego wyposażenia przysługujących STBS w dniu opuszczenia tych lokali. W budynku STBS z 14 lokalami mieszkalnymi znajdowały się trzy mieszkania wspomagane tzw. Inkubatory. Wychowankowie rodzin zastępczych w ramach programu „Na Start” mogli się ubiegać o mieszkania docelowe. Zgodnie z regulaminem STBS o mieszkanie docelowe mogą się ubiegać wychowankowie, którzy podjęli zatrudnienie. Podczas tworzenia programu pracownik socjalny informował każdego wychowanka o możliwości ubiegania się o inne mieszkania z zasobów STBS. W celu składania wniosków o przydział mieszkań przez pełnoletnią osobę usamodzielnianą, pracownik socjalny wydawał zaświadczenia o pobycie w pieczy zastępczej.

(dowód: akta kontroli str. 248)

1.10. Ustalono, że w aktach osobowych wszystkich wychowanków pieczy zastępczej znajdował się dokument informujący o możliwości i warunkach jakie należy spełnić w celu uzyskania mieszkania wspomaganego tzw. inkubatora.

Analiza akt osobowych 8 usamodzielnianych w 2012 r. wychowanków instytucjonalnej pieczy zastępczej i 6 w 2013 r. z punktu widzenia ich sytuacji mieszkaniowej i działań PCPR w celu uzyskania przez nich odpowiednich warunków mieszkaniowych wykazała, że:

a) z 8 wychowanków usamodzielnianych w 2012 r. :

- 1 osoba zamieszkała w mieszkaniu wspomaganym tzw. inkubatorze;
- 5 osób nie było zainteresowanych mieszkaniem wspomaganym;
- 2 osoby otrzymały mieszkanie chronione lub socjalne na terenie innych gmin;
- 1 osoba powróciła do domu rodzinnego.

b) z 6 wychowanków usamodzielnianych w 2013 r.:

- 2 osoby otrzymały mieszkanie w tzw. inkubatorze;
- 2 osoby nie były zainteresowane mieszkaniem wspomaganym;
- 2 osoby zamieszkują na terenie innych gmin w tym 1 otrzymała mieszkanie socjalne.

(dowód: akta kontroli str. 51-52)

Ze złożonych w trybie art. 29 ust 1 lit f ustawy o NIK informacji przez Gminę Kobylanka, Marianowo, Stargard Szczeciński, Ińsko, Dobrzany i Suchań w sprawie współpracy z PCPR dotyczących pomocy usamodzielnianym wychowankom pieczy zastępczej w znalezieniu mieszkania, wynikało, że po opuszczeniu pieczy zastępczej przez wychowanków:

- w Gminie Stara Dąbrowa 2 otrzymało mieszkanie chronione w tzw. inkubatorze w ramach Programu „Na Start” oraz 1 oczekuje na mieszkanie chronione,

- w gminie Chociwel 2 otrzymało mieszkanie socjalne z zasobów gminy i 1 mieszkanie chronione,
- w gminie Dolice 3 otrzymały mieszkanie chronione,
- w gminie miejskiej Stargard Szczeciński 4 otrzymało mieszkanie chronione.

(dowód: akta kontroli str.134 – 193)

Ustalono
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym zakresie.

2. Udzielanie pomocy na usamodzielnienie i jej skuteczność.

Opis stanu
faktycznego:

2.1. W PCPR nie było wewnętrznego dokumentu określającego przyjęte wewnętrzne zasady, kryteria oraz procedury przyznawania świadczeń w ramach procesu usamodzielniania.

Analiza badanej dokumentacji (akt osobowych 40 wychowanków) wskazała, że przy wyborze form pomocy dla każdego usamodzielniającego się wychowanka rodziny zastępczej lub placówki decydowały zasady określone w *ustawie o pieczy* oraz następujące czynniki: sytuacja rodzinna wychowanka; możliwość powrotu do domu rodzinnego; sytuacja mieszkaniowa w domu rodzinnym; kontakty z rodziną naturalną; prośby zgłaszane przez wychowanka; możliwości i zasoby wychowanka umożliwiające przeciwstawienie się problemom; motywacja wychowanka; długość okresu pobytu w placówce/ rodzinie zastępczej oraz dochód wychowanka.

W/w czynniki brane były pod uwagę podczas opracowywania z wychowankami IPU, w którym ustalano m.in. do kiedy będzie trwał proces kształcenia i uzyskania kwalifikacji zawodowych oraz możliwości uzyskania pomocy na zagospodarowanie i na usamodzielnienie.

We wszystkich zbadanych przypadkach podstawą udzielenia pomocy określonej w *ustawie o pieczy* było złożenie przez wychowanka pisemnego wniosku wraz z zaświadczeniami o wysokości osiąganego dochodu, zaświadczeniem z placówki oświatowo – wychowawczej o kontynuowaniu nauki. Zasady przyznawania pomocy były upublicznione na tablicy ogłoszeń i stronie internetowej www.pcpr.stargard.pl, wszyscy wychowankowie zostali poinformowani o przysługujących im świadczeniach wynikających z procesu usamodzielniania. Każdy wychowanek posiadał kserokopię IPU oraz dodatkowo otrzymał pisemną informację o przysługujących im pomocach na usamodzielnienie. Pracownik socjalny PCPR pracując z osobą usamodzielnianą sporządzał kwestionariusz, w którym opisywał wszystkie pomoce wynikające z procesu usamodzielniania. Wychowanek potwierdzał swoim podpisem fakt poinformowania go o przysługujących mu świadczeniach w ramach pomocy w procesie usamodzielniania. PCPR udostępniało informacje dotyczące szczegółowej procedury ubiegania się o pomoce (w tym o realizowanych programach) na stronie internetowej urzędu, na której zostały zamieszczone wszystkie dokumenty niezbędne do złożenia wniosku, a także wskazana została osoba mogąca udzielić bardziej szczegółowych informacji. Informacje zamieszczone na stronie internetowej były na bieżąco aktualizowane.

(dowód: akta kontroli str.196 – 197)

2.2. Na 40 złożonych wniosków wychowanków pieczy zastępczej (19 wniosków dotyczyło więcej niż jednej formy pomocy, a 35 przyznania pomocy pieniężnej na kontynuowanie nauki):

- 34 osoby otrzymały pomoc finansową na kontynuowanie nauki w kwocie po 500,00 zł miesięcznie,
- 12 osób pomoc na zagospodarowanie w kwocie po 1 500,00 zł,
- 1 osoba pomoc na usamodzielnienie w kwocie 6 600,00 zł (zgodnie z art. 149 ust. 1 pkt 2 lit a ustawy o pieczy),
- 12 osób otrzymało pomoc w uzyskaniu mieszkania,
- 8 osób pomoc w uzyskaniu zatrudnienia,
- 8 wychowanków zaprzestało kontynuowania nauki i przerwało proces usamodzielnienia, w tym 2 osoby podjęły pracę, pozostałe 6 osób nie utrzymuje kontaktu z PCPR pomimo wysyłanych pism.

Natomiast 4 usamodzielnianych wychowanków rodzinnej pieczy zastępczej zgodnie z założeniami IPU ukończyły szkoły przebywając w rodzinie zastępczej.

(dowód: akta kontroli str.197,200 – 219)

2.3. We wszystkich objętych badaniem akt 40 wychowanków objętych procesem usamodzielniania wnioski o przyznanie pomocy spełniały warunki pod względem formalnym. tj. złożenie wniosku o przyznanie pomocy na usamodzielnienie, opinia opiekuna usamodzielnienia w przypadku pomocy na usamodzielnienie oraz zagospodarowanie złożenie oświadczenia o dochodach oraz udokumentowanie dochodów. W przypadku złożenia wniosku bez zaświadczenia o dochodach lub o kontynuowaniu nauki, wychowanek był przed wydaniem decyzji wzywano o jego dostarczenie. Nie stwierdzono w kontrolowanej próbie przypadku wydania decyzji administracyjnej z naruszeniem przepisów ustawy z dnia 14 czerwca 1960 roku Kodeks postępowania administracyjnego¹⁰., czy udzielenia pomocy bez spełnienia przez wychowanka warunku pobytu w pieczy zastępczej przez wymagany okres *ustawą o pieczy*. Ustanowienie opiekuna usamodzielnienia i opracowania IPU przez wychowanka przy udziale pracownika socjalnego i opiekuna usamodzielnienia odbywało się zgodnie z terminami określonymi w art. 145 ust. 2 i 4 *ustawy o pieczy*. Ustanowienia opiekuna usamodzielnienia i opracowanie IPU odbywało się tego samego dnia.

We wszystkich badanych 40 sprawach decyzje administracyjne zostały wydane z zachowaniem terminów określonych w kpa. W jednym przypadku decyzja była zaskarżana – decyzja Dyrektora PCPR z dn. 14 sierpnia 2013 r. nr PCPR. ZS.2.4060.72.2013.GI dot. odmowy przyznania pomocy pieniężnej na kontynuowanie nauki, wobec naruszenia przepisów art. 141 oraz art. 145 ust.2 i 4 *ustawy o pieczy* tj. sporządzenia dokumentacji niezgodnie z ww. ustawą – sporządzenie ipu¹¹ i oraz dokonanie wyboru opiekuna usamodzielniania po osiągnięciu przez wychowanka pełnoletniości .

Decyzją z dnia 14 października 2013 r. nr SKO/P.A./430/4477/2013 Samorządowe Kolegium Odwoławcze w Szczecinie uchyliło zaskarżoną decyzję w całości i przekazało sprawę do ponownego rozpatrzenia przez organ I instancji.

(dowód: akta kontroli str. 197,249 – 252)

Poniżej przedstawiono 5 wniosków, które były najdłużej rozpatrywane:

- 17.05.2013 r. wnioskodawca złożył wniosek do PCPR w Gryfinie, który przekazano 23.05.2013 r. do PCPR w Stargardzie i 7.07.2013 r. wysłano pismo do wnioskodawcy informujące o przedłużeniu terminu załatwienia sprawy o kolejny miesiąc; 14.08.2013 r. - PCPR wydał decyzję o odmowie przyznania pomocy pieniężnej na kontynuowanie nauki, 28.08.2013 r. wnioskodawca odwołał się od decyzji odmownej, 04.09.2013 r. – PCPR przesłał odwołania do Samorządowego Kolegium Odwoławczego w Szczecinie (dalej „SKO”), które decyzją z 17.10.2013 r. - uchyliło zaskarżoną decyzję w całości i przekazało do

¹⁰ j.t. Dz. U. z 2013 r. poz. 267, dalej 'Kpa"

¹¹ Indywidualnego programu usamodzielniania

- ponownego rozpatrzenia, 13.11.2013 r. PCPR wydał decyzję przyznającą wnioskodawcy pomoc pieniężną na kontynuowanie nauki.
- 05.09.2013 r. – wnioskodawca złożył wniosek, 04.10.2013 r. - wysłano pismo do wnioskodawcy w sprawie przedłużenia terminu załatwienia sprawy o kolejny miesiąc- ze względu na niedostarczenie zaświadczenia z uczelni o kontynuowania nauki w roku szkolnym 2013/2014, decyzja z 15.10.2013 r. PCPR przyznał wnioskodawcy pomoc pieniężną na kontynuowanie nauki.
 - 11.09.2012 r.– wnioskodawca złożył wniosek do PCPR w Sławnie, 17.08.2012 r. wypłynęło pismo z PCPR w Stargardzie do PCPR w Sławnie o przesłanie dokumentacji wnioskodawcy niezbędnej do przyznania pomocy na kontynuowanie nauki, 26.09.2012 r. PCPR w Sławnie przesłało do PCPR w Stargardzie wniosek wraz z dokumentacją, 10.10.2012 r. PCPR w Stargardzie wydało decyzję przyznającą wnioskodawcy pomoc pieniężną na kontynuowanie nauki.
 - 13.09.2012 r. – wnioskodawca złożył wniosek do PCPR w Stargardzie Szczecińskim, 20.09.2012 r. wpłynęła całość dokumentacji do PCPR w Stargardzie Szczecińskim z Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Słupsku, 8.10.2012 - pismo do wnioskodawcy w sprawie przedłużenia terminu załatwienia sprawy o kolejny miesiąc- ze względu na niedostarczenie zaświadczenia z uczelni dot. kontynuowania nauki w roku szkolnym 2012/2013, 11.10.2012 r. PCPR w Stargardzie Szczecińskim wydał decyzję przyznającą wnioskodawcy pomoc pieniężną na kontynuowanie nauki.
 - 24.09.2012 r. wnioskodawca złożył wniosek do Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Szczecinie (dalej: „MOPR Szczecin”), 15.10.2012 r. wpłynął do PCPR wniosek wraz z dokumentacją z MOPS Szczecin, 13.11.2012 r. - pismo do wnioskodawcy w sprawie przedłużenia terminu załatwienia sprawy o kolejny miesiąc - ze względu na usuwanie braków w dokumentacji przesłanej przez MOPS Szczecin, 19.11.2012 r. - zwrot uzupełnionej dokumentacji z MOPR Szczecin, 27.11.2012 r. PCPR wydał decyzję przyznającą wnioskodawcy pomoc pieniężną na kontynuowanie nauki.

(dowód: akta kontroli str.197 – 198, 220 – 222)

2.4. IPU 40 badanych usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej zawierały dane: określone w art. 145 ust 1 pkt 1 i 2 oraz sporządzane były w terminie określonym w art. 145 ust. 2 – 4 *ustawy o pieczy*, tj. informacje o wychowanku; datę złożenia IPU; planowany termin usamodzielnienia; powiat udzielający pomocy; dane Gminy, w której wychowanek usamodzielnia się; dane dotyczące rodziny zastępczej lub placówki; datę przyjęcia do rodziny zastępczej/placówki; okres pobytu w innych rodzinach zastępczych/ placówkach; dane dotyczące rodziny naturalnej; charakterystykę środowiska, w którym usamodzielnia się wychowanek; analizę własnej sytuacji przez wychowanka, w tym zgłaszane życzenia przez niego; możliwości wychowanka oraz propozycje pracownika socjalnego i jego ocenę wstępną.

W części II IPU pn. „Ustalenie celów działania” określano: zadania do realizacji, termin i sposób realizacji oraz osoby i instytucje wspomagające. Wśród zadań do realizacji określano: proces kształcenia i uzyskania kwalifikacji zawodowych – do ukończenia 25 lat; poradnictwo i praca socjalna, kształcenia i uzyskania kwalifikacji zawodowych – do ukończenia 25 lat; uzyskanie odpowiednich warunków mieszkaniowych, zatrudnienie i współdziałanie z PUP; współdziałanie w utrzymywaniu kontaktów z rodziną i w procesie integracji ze środowiskiem; pomoc na zagospodarowanie w formie rzeczowej oraz inne działania wynikające z sytuacji osobistej, w tym ustalenie uprawnień do ubezpieczenia społecznego.

Z próby 40 usamodzielnianych wychowanków w 21 przypadkach na podstawie monitoringu prowadzonego przez pracownika socjalnego PCPR

i z placówek oświatowych stwierdzono niewywiązanie się przez wychowanków pieczy zastępczej z obowiązków zawartych w IPU. W tych przypadkach sporządzane były weryfikacje programu usamodzielniania. Łącznie w kontrolowanym okresie sporządzono 37 weryfikacji w przypadku 2 wychowanków – czterokrotnie i w 4 przypadkach dwukrotnie.

W dokumentacji osobowej wychowanków brak informacji dotyczących wywiązywania się opiekuna usamodzielniania z nałożonych na niego obowiązków w szczególności w zakresie częstotliwości kontaktów opiekunów z wychowankami. Podstawowymi przyczynami rezygnacji z usamodzielniania i niewywiązywania się z obowiązków określonych w programach usamodzielniania były lekceważenie obowiązku szkolnego, przerywanie nauki, niepodejmowanie zatrudnienia oraz brak chęci rejestracji w urzędzie pracy. W dokumentacji usamodzielnianych brak było dokumentów dotyczących monitorowania problemów występujących w tym środowisku usamodzielnianych wychowanków.

(dowód: akta kontroli str.198 – 199)

Dyrektor PCPR wyjaśnił, że: „(...) W tut. Centrum zwraca się szczególną uwagę, aby opiekunowie usamodzielniania posiadali odpowiednie kwalifikacje i kompetencje do pełnienia powierzonych im funkcji oraz dawali rękojmię należytego wykonywania swoich zadań. (...) Opiekunem wychowanków instytucjonalnej pieczy zastępczej mieszkających w lokalach wspomaganych jest opiekun mieszkań wspomaganych, pracownik placówki opiekuńczo – wychowawczej oraz pracownik socjalny tut. Centrum. Usamodzielniani wychowankowie rodzinnej pieczy zastępczej zazwyczaj na swoich opiekunów wybierają osoby tworzące rodziny zastępcze. Usamodzielniani wychowankowie, o których mowa w art. 88 ustawy o pomocy społecznej (MOW/MOS/ZP itp.) na czas tworzenia programów usamodzielniania na swoich opiekunów wybierali pracowników ośrodka. (...) Współpraca pracownika socjalnego z opiekunami usamodzielniania w większości przypadków układa się prawidłowo. W naszym Centrum monitorowane są losy wychowanków do czasu trwania procesu usamodzielniania.(...)Przed ukończeniem procesu usamodzielniania wszyscy usamodzielniani wychowankowie, którzy we wcześniejszym terminie nie składali wniosków o pomoc na zagospodarowanie i usamodzielnienie są pisemnie zawiadamiani o przysługujących pomocach. (...)

(dowód: akta kontroli str. 58 – 64)

2.5. W celu zapoznania się z opinią usamodzielnianych wychowanków oraz ich opiekunów, wysłano ankiety dotyczące procesu usamodzielniania do 40 wychowanków oraz 40 opiekunów. Wypełnione ankiety odesłało 2 wychowanków oraz 6 opiekunów usamodzielniania, z których wynikało, że:

- wychowanek, który kontynuował proces usamodzielniania nie wskazał problemów przy opracowaniu IPU, współpracę z opiekunem w trakcie procesu usamodzielniania i osiągnięte efekty ocenił pozytywnie bez istotnych trudności w jego trakcie, jako najlepszą formę wsparcia wskazał kontakty z opiekunem usamodzielniania i przeprowadzone z nim rozmowy, podał jedynie, że brakowało mu kontaktów z doradcą zawodowym, który pomógłby mu przy wyborze zawodu,
- wychowanek, który przerwał proces usamodzielniania nie wskazał problemów przy opracowaniu IPU, krytycznie ocenił współpracę z opiekunem, który w niedostateczny sposób pomagał mu „wejść w dorosłość”, gdyż w większości spraw dotyczących kontaktów z urzędami do których składał wnioski i pisma musiał radzić sobie sam, brak było dostatecznej pomocy ze strony opiekuna, co spowodowało, że nie mógł „do końca odnaleźć się w nowej sytuacji”, co było przyczyną przerwania procesu usamodzielniania,

- opiekunowie nie wskazali żadnych problemów przy opracowaniu IPU, 5 wskazało, że . nie miało żadnych problemów we współpracy z wychowankiem, 2 że największym problemem w uzyskaniu trwałych efektów usamodzielniania były ich problemy finansowe, a 1 wskazał, że współpraca z usamodzielnianym wychowankiem była trudna z uwagi na trudności w kontaktach z nim i częstą absencją. Jako najbardziej satysfakcjonujące określili działania: 1 współpracę z PCPR, 1 przydzielenie wychowankowi mieszkania chronionego z tzw. inkubatora, 1 postawę wychowanka (zaradność i pozytywne myślenie), 2 wsparcie finansowe dla usamodzielnianych na kontynuowanie nauki, 1 organizowanie wsparcia dla wychowanków w formie kontaktów z osobami bliskimi, do których może się zwrócić w sytuacjach trudnych. Opiekunowie wskazali, że procesy usamodzielniania można by poprawić poprzez: 1 zweryfikowanie procedur usamodzielniania wychowanków niepełnosprawnych intelektualnie poprzez ich lepsze dostosowanie do możliwości psychofizycznych, 3 - wzmożenie działań skierowanych na uczenie samodzielności i zaradności życiowej wychowanków od najmłodszych lat ,i 1 - zwiększenie nakładów finansowych na pomoc usamodzielnianym.

(dowód: akta kontroli str. 255 – 256)

2.6. Na podstawie danych uzyskanych w trybie art. 29 ust. 2 lit f ustawy o NIK w miejskich i gminnych ośrodkach pomocy społecznej z terenu powiatu ustalono, że spośród 58 wychowanków objętych procesem usamodzielniania rocznika 1992 i 1993:

- 11 (tj. 19%) zmieniło środowisko z którego pochodziły,
- 7 (12%) osób po zakończeniu procesu usamodzielniania korzystało z różnych form pomocy społecznej,
- 2 osoby wymeldowały się z domu rodzinnego,
- 15 (26%) osób zakończyło proces usamodzielniania i pracuje,
- 17(29%) osób przerwało proces usamodzielniania.

(dowód: akta kontroli str. 223 – 228)

2.7. W aktach osobowych wychowanków (objętych procesem usamodzielniania w kontrolowanym okresie) znajdowały się dokumenty sporządzone przez PCPR informujące wychowanków o potrzebie współpracy i zarejestrowania się w Powiatowym Urzędzie Pracy.

Dyrektor PCPR w sprawie udzielanej pomocy wychowankom w znalezieniu zatrudnienia wyjaśniła, że: „(...) Usamodzielniani wychowankowie informowani są o możliwości aktywnego poszukiwania pracy i rejestracji w Powiatowym Urzędzie Pracy w Stargardzie Szczecińskim. Każdy usamodzielniający się wychowanek, który nie kontynuuje nauki w systemie stacjonarnym i nie przekracza kwoty połowy minimalnego wynagrodzenia jest informowany o konieczności rejestracji w Powiatowym Urzędzie Pracy oraz motywowany do aktywnego poszukiwania pracy. (...) W naszej ocenie wychowankowie mają świadomość o obowiązku rejestracji w urzędzie pracy. Ponadto w tut. Centrum pracownik socjalny na podobieństwo wywiadu środowiskowego opracował kwestionariusz osoby ubiegającej się o pomoce w ramach usamodzielnienia. W druku zostały zawarte informacje dotyczące opiekuna usamodzielnienia, sytuacji zdrowotnej i zawodowej, a także w jaki sposób można pomóc wychowankowi w uzyskaniu warunków mieszkaniowych i zatrudnienia.(...).

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

IV. Wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli, nie formułuje wniosków pokontrolnych.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

*Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń*

Zgodnie z art. 54 ust. 1 i 2 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Dyrektora Delegatury NIK w Szczecinie.

Szczecin, dnia 16 lipca 2014 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Szczecinie

Kontroler
Jarosław Tarasewicz
Starszy inspektor kontroli państwowej